

Redaktionelt forord

Jesper Lundsfryd Rasmussen

Med nærværende temanummer af *Res Cogitans* foreligger for første gang en bred samling af Georg Wilhelm Friedrich Hegels behandling af begyndelsesproblemet i dansk oversættelse. Det drejer sig om fire nedslag i Hegels filosofiske udvikling, der i fire forskellige udtryk vidner om et bestandigt engagement med spørgsmålet om tænkningens begyndelse. Opřemset i kronologisk rækkefølge er følgende tekster oversat: William Toke Mathorne har oversat forelæsningsskitsen "Logik og metafysik", der formodentligt stammer fra 1801/1802; Anders Hee Nørbjerg Poulsen og undertegnede har oversat "Hvorned må videnskabens begyndelse gøres?" fra *Wissenschaft der Logik* i 1812-udgaven; Anna Cornelia Ploug har oversat "Logikkens nærmere begreb og inddeling" fra *Enzyklopädie der philosophischen Wissenschaften* i 1830-udgaven; og Anders Hee Nørbjerg Poulsen og undertegnede har oversat "Hvorned må videnskabens begyndelse gøres?" fra *Wissenschaft der Logik* i den af Hegel selv reviderede og udvidede, men posthumt udgivne 1832-udgave af værenslogikken. Afslutningsvist har Anna Cornelia Ploug og William Toke Mathorne sammenstillet en praktisk oversigt over danske Hegel-oversættelser.

Som det fremgår af udgivelsesårene, fordeler de oversatte tekster sig over en periode på omtrent 30 år, fra Hegels ankomst i Jena 1801 til hans død i Berlin 1831. Af forelæsningsskitsen fremgår det, at Hegel ikke bare var Friedrich Wilhelm Joseph Schellings protege i Jena, hvilket ikke sjældent er standardforståelsen af denne periode, men meget tidligt befinder sig i en selvstændig videnskabelig udvikling, hvad angår forståelsen af såvel filosofi som metodologi og metafysik. For en yderligere indføring og diskussion af denne tekst henvises der til Mathornes artikel i nærværende udgivelse.

Hegels kritiske blik på filosofien i Jenatiden sættes med oversættelsen af de indledende tanker om begyndelsesproblemet fra den store logik (1812) i en historisk kontekst fra Hegels eget perspektiv. I den store logik foreligger der en tydeligere og tilsyneladende afklaret begyndelses- og videnskabskonception,

hvor begyndelsen gøres med en yderliggørelse (*Entäußerung*) af et indhold, der viser sig at være *Væren*. Selvom Hegel selv påpeger sammenhængen mellem på den ene side resultatet fra *Phenomenologie des Geistes* (1807), nemlig den absolutte viden, hvis indhold det er, Hegel lader udgøre det første skridt i logikken, og på den anden side begyndelsen af *Wissenschaft der Logik* (1812) fastslår Hegel udtrykkeligt, at logikkens begyndelse må betragtes som en absolut, forudsætningsløs begyndelse, da indhold og form i den absolutte viden er et og det samme betraget i enhed med hinanden (nemlig ånden), hvormed logikken ikke har nogle andre forudsætninger eller betingelser, end den selv. Indgangen til videnskaben består alene i den absolutte videns rene indhold, som i logikkens videre forløb bestemmer sig nærmere. Dermed er det også klart for Hegel, at selve begyndelsen hverken kan udgøres af refleksionen, forestillingen eller anskuelsesevnen (det være sig en empirisk eller intellektuel), men simpelthen er *det enkle* (*das Einfache*), *det umiddelbare* (*das Unmittelbare*), eller simpelthen *væren* (*Sein*), der ikke er fremgået af noget andet. Hvad Hegels indledningstanker har at gøre, er dermed blot at bortskaffe alle fejlagtige forståelser af begyndelsens herkomst for herefter at lade logikken begynde af sig selv. Der er med andre ord ikke brug for nogen udenforstående hjælpende ånd, der sætter det hele i gang, men med et billede Hegel selv afslutter sin *Phenomenologie des Geistes*: Den absolutte viden er som kalken, hvis indhold af sig selv skummer over og udgør startskuddet på en uhildet begyndelse. Dette problemløse forhold til logikkens begyndelse sættes imidlertid endnu engang i en historisk kontekst af Hegel selv i 1832-udgavens tilsvarende tekststykke. Hegels reviderede udgave af afsnittet er ikke alene påfaldende, hvad angår dets længde, men også i kraft af Hegels revideringsfremgang og det tilføjede indhold. Mange substantiverede verber fra 1812-udgaven er i 1832-udgaven ændret til *præsens participium*, og nyt indhold er ikke sjældent tilføjet i tankestreger efter næsten uændrede passager fra 1812-udgaven. Selvom disse tilføjelsesmønstre ikke altid har kunnet gengives tydeligt i den danske oversættelse, peger også indholdet tilsyneladende på en ændret eller mere nuanceret forståelse af og engagement med begyndelsesproblemet. I 1832-udgaven kan man således på én gang genfinde den nærmest ubesværede tilgang til den nødvendige begyndelse på logikken, alt imens netop denne yderliggørelse, der forbereder logikkens begyndelse, nu beskrives i en teologisk

terminologi og er udtrykt i stærke friheds- samt viljesbegreber: Den absolutte ånd yderliggør sig som i 1812-udgaven, men nu udtrykkeligt i kraft af sin frihed (*mit Freiheit*) til skabelsen af en verden (*Schöpfung einer Welt*), hvilket Hegel også betegner som en viljesytring, en beslutning (*Entschluss*). Den yderliggørelse, Hegel også i 1812 kunne anse som en vilkårlighed, er i 1832 ydermere en *beslutning* om at *ville* betragte tækning som sådan – en sætning, Hegel allerede i 1817 havde nedfældet i den såkaldte lille logik fra encyklopædien, hvor problemstillingen tages op i kortform (§ 36). Da disse passager til begyndelsesproblematikken fra encyklopædien er kortere og forefindes som mere spredte bemærkninger, er de ikke oversat og medtaget i dette særnummer.

Begyndelseskonceptionen i Hegels filosofi har været omdiskuteret siden udgivelserne af værkerne, hvorom omfanget af litteraturen til dette punkt i Hegels tænkning med al tydelighed vidner. Fælles for en stor del af arbejdet med denne problemstilling har dog fra begyndelsen været, at man sjældent har forholdt sig til begge tekstafsnit, men alene taget udgangspunkt i 1832-udgaven. I hvilket omfang der er tale om en substantiel ændring af begyndelseskonceptionen hos Hegel, er her ikke stedet at forfølge nærmere. Med de to oversættelser kan læseren selv tage stilling til spørgsmålet om konsistensen af Hegels filosofi, hvad angår begyndelseskonceptionen hos Hegel. I dette forord er Hegels ændrede terminologi blot angivet som svaret på, hvorfor begge udgaver bringes.

Den sidste oversatte tekst tager problematikken op udefra, når Hegel behandler logikkens inddeling og begreb. Teksten, som er fra den sidste udgave af encyklopædien (1830), giver et til dels overkommeligt indblik i Hegels tænkning og kan således fint anvendes som primærlitteratur sammen med en indføring i Hegels tænkning. Som en udefra stående betragtning og i kraft af indføringen af den logiske forms tre sider (abstrakt, dialektisk og spekulativt) kommer teksten i denne sammenhæng næsten til at tage form af et klassifikationsforsøg af de tre andre oversatte tekster. Af interesse er her ikke alene inddelingerne, men i ligeså høj grad den sammenhæng, Hegel i den korte tekst fastslår mellem de tre sider. Da Anna Cornelia Ploug i dette nummer selv har forfattet en kort indledning hertil (som sammen med oversættelsens

fodnoter også giver et indblik i traditionen for Hegel-oversættelser), henvises her blot til denne indledning.

Sammen med oversættelserne udgives to artikler, der begge tager begyndelsesproblematikken hos Hegel op til diskussion. William Toke Mathorne behandler Hegels arbejde og kritiske diskussion med Johann Gottlieb Fichtes og Schellings positioner i Jena-perioden som et skridt på vejen til den ældre Hegels logik. Bidraget tydeliggør ikke alene, hvordan Hegel tidligt positionerede sig overfor sine kolleger, men fungerer samtidigt som en historisk kontekstualiserende indføring til den i dette nummer oversatte tekst ("Logik og metafysik") for læsere, der er bekendt med den klassiske tyske filosofi, men som ikke besidder et indgående kendskab til denne specifikke periode. Ved hjælp af en inddragelse af Platon diskuterer Thor Hennelund i sit bidrag begyndelsesproblematikken i lyset af Hegels brug af lysmetaforen i *Phänomenologie des Geistes* og begyndelsesproblematikken i *Wissenschaft der Logik*. Dermed sættes særnummeret ind i en bredere filosofihistorisk kontekst, der bidrager til en bedre forståelse af Hegels optagethed af antikken og det symbolske sprogs funktion i filosofien generelt.

Princippet for oversættelsesarbejdet har været en så god sproglig gengivelse af den tyske original som muligt, men de tre oversættelser udmærker sig alligevel hver især ved forskellige grader af tekstnærhed. Dette betyder, at særligt oversættelserne af logikkens indhold har et påfaldende udtryk, hvilket dog også udmærker de tyske originaltekster. Sidetal fra den oversatte tekst er indsat i oversættelsen i kantede parenteser: []. Ved hjælp af angivelserne af sidetallene fra de oversatte tekster lettes forståelsesarbejdet ved at gøre det ligetil at læse oversættelserne parallelt med de tyske originaltekster.

Således indbyder særnummeret af *Res Cogitans* i 250-året for Hegels fødsel til en engageret Hegel-lektur, der forhåbentligt vil medvirke til en mere sammenhængende forståelse af Hegels *œuvre* på dansk grund.

Jesper Lundsryd Rasmussen, Freiburg im Breisgau den 4. december 2020